

ศักดา ศักดินา ศักดิ์ศรี: ภาพลักษณ์ของอุดมการณ์หลักในละครโทรทัศน์ไทย
Power Class and Dignity: Image of Dominant Ideology in Thai Television Drama

แชน มังกรวงษ์¹

นิสิตปริญญาเอก สาขาทัศนศิลป์และการออกแบบ

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องศักดา ศักดินา ศักดิ์ศรี: ภาพลักษณ์ของอุดมการณ์หลักในละครโทรทัศน์ไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. วิเคราะห์โครงสร้างของอุดมการณ์ศักดา ศักดินา ศักดิ์ศรี ที่ถูกผลิตซ้ำและส่งผ่านภาพลักษณ์ต่างๆ ในละครโทรทัศน์
2. สังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับอุดมการณ์ทั้ง 3 ที่มีผลต่อโครงสร้างสังคมไทยในเชิงความคิด ทศนคติ และการให้คุณค่า
3. สร้างสรรค์สื่อละครโทรทัศน์จากภายใต้แนวคิด ศักดา ศักดินา ศักดิ์ศรี และสรุปเป็นองค์ความรู้หลังสร้างสรรค์ผลงาน

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยด้วยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือกลุ่มผลงานละครโทรทัศน์ที่ใช้เกณฑ์การผลิตซ้ำมากกว่า 5 ครั้ง จำนวน 5 เรื่อง คือ บ้านทรายทอง คู่กรรม ผู้ใหญ่ลีกับนางมา ผู้กองยอดรัก และแม่นาคพระโขนง มาทำการวิเคราะห์ ตลอดจนรวบรวมข้อมูลจากนวนิยาย ตำนาน หนังสือและบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยลักษณะของเครื่องมือวิจัยใช้ทฤษฎีโครงสร้างวิทยา และทฤษฎีสัญญาวิทยา เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ 3 อุดมการณ์หลักที่ถูกผลิตซ้ำในละครโทรทัศน์ไทย คำถามการวิจัยคือ ละครโทรทัศน์ไทยที่ถูกผลิตซ้ำมากที่สุดจะทำการต่อยอดอุดมการณ์ทั้ง 3 ด้วยโครงสร้างเนื้อหาเดิมและภาพลักษณ์เดิมหรือไม่ ตลอดจนโครงสร้างเนื้อหาและภาพลักษณ์ของอุดมการณ์ดังกล่าวมีลักษณะเป็นเช่นไร โดยองค์ความรู้จากการศึกษานี้จะทำให้เห็นโครงสร้างหลักของเนื้อหาในละครโทรทัศน์ และเกิดชุดความคิดที่เป็นแนวทางในการนำโครงสร้างหลักเหล่านั้นมาสร้างสรรค์ผลงานใหม่ให้เกิดมิติที่ร่วมสมัย

การวิจัยค้นพบว่า โครงสร้างของเนื้อหาหลักที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ทั้ง 5 เรื่อง เนื้อหาส่วนใหญ่จะเล่าผ่านความรัก ระหว่างชายหญิงทั้งสิ้น โดยอุดมการณ์ศักดินาจะปรากฏในเรื่องของชนชั้นทางชาติกำเนิด ทรัพย์สินเงินทองมากที่สุด อุดมการณ์ศักดาจะปรากฏกับผู้ที่มีชนชั้นเหนือกว่ากระทำต่อผู้ที่ด้อยกว่าในมิติที่แตกต่างกันไปไม่ว่าจะเป็น ความริษยา ความเกลียดชัง หรือการโอ้อวดซึ่งฐานะและศักดามักจะตกอยู่กับตัวละครนางเอกในตอนท้ายเป็นหลัก อุดมการณ์ศักดิ์ศรีจะปรากฏในเรื่องของความดีงาม คุณค่าทางจิตใจและการยึดมั่นในความเชื่อของตนเอง ซึ่งในแต่ละครั้งของการผลิตซ้ำจะถูกตีความในลักษณะรูปแบบเดิมความหมายเดิมเหมือนกันทุกครั้ง โดยการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าโครงสร้างของละครที่ถูกผลิตซ้ำมากที่สุดนั้นแท้จริงแล้วเป็นโครงสร้างที่มีความแข็งแรงและพบได้ในโครงสร้างละครโทรทัศน์อีกหลากหลายเรื่องที่สามารถนำมาทำการถอดรื้อโครงสร้างและประกอบขึ้นใหม่ให้เกิดความร่วมสมัยได้ ด้วยการใช้ชุดความคิดแนวทางสร้างสรรค์ 3 ระดับ คือ 1. โครงสร้างเดิมตัวละครเดิมเปลี่ยนแปลงเพียงบริบท 2. โครงสร้างเดิมตัวละครใหม่บริบทใหม่ 3. นำโครงสร้างเดิมมาประกอบขึ้นใหม่ด้วยบริบทและความหมายใหม่

คำสำคัญ: ละครโทรทัศน์ไทยอุดมการณ์หลัก ศักดา ศักดินา ศักดิ์ศรี

¹ นิสิตปริญญาเอก สาขาทัศนศิลป์และการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา



Abstract

This study employed qualitative research which aimed to investigate 3 types of Dominant Ideology that were remade in Thai television drama: Ideology of Power, Ideology of Class, and Ideology of Dignity. The research questions intended to describe whether the most remade Thai television dramas had emphasized such ideologies in terms of original plot structures and images or not, and what are the characteristics of plot structures and images of those Thai television dramas. The body of knowledge gained from the research illustrated the main plot structure of Thai television drama's content, and generated the concepts of how to apply the main structure in creating new work pieces with contemporary dimensions. The data of the research was collected from the case study of 5 Thai television dramas: Baan SaiThong, KhuKam, Phuyai Lee Kab Nang Ma, Phu Kong YodRak, and Mae NakPhraKhanong. Theories of Structuralism and Semiology were used as the study frameworks, and integrated the body of knowledge from the study with the concepts of Post-structural and Reconstruction.

The result of the study has shown that the contents in these 5 titles of Thai dramas mostly described the plot of love affair between the main male and female characters. The Ideology of Class mostly appeared in terms of social classes and wealth. Such ideology occurred along with the treatment of characters in the higher class to the lower class in different dimensions such as hatred, and flaunting the richness. The consequences of Power Ideology frequently resulted to the main female character, while Ideology of Dignity appeared in terms of virtue, sentimental value, and self esteem. Each time that the titles are remade, Ideology of Dignity will always be interpreted in the same way. The result found that the structure of most remade Thai television dramas was considered as the master plot, and seemed to be found in several other Thai dramas, which were made in more contemporary ways. This study has generated 3 types of main creating concepts: 1. Original structure in different context, 2. Original characters in new context, and 3. New structure from the original in the new context and new meaning.

Keywords: Thai Television Drama Dominant Ideology Power Class Dignity

1. บทนำ

ละครโทรทัศน์เป็นรายการบันเทิงที่อยู่คู่กับสังคมไทยมากกว่า 60 ปี มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องตามเทคโนโลยีสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ โดยได้รับความนิยมจากประชาชน และเฟื่องฟูทางธุรกิจเป็นอย่างมาก เนื่องจากละครโทรทัศน์เป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชนได้ในวงกว้าง (Mass Media) ทั่วทุกครัวเรือน ด้วยจำนวนผู้ชมโทรทัศน์ในทุกค่าค่านับล้านคน จึงจัดได้ว่าละครโทรทัศน์เป็นวัฒนธรรมประชานิยม (Pop - Culture) เป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อผู้คนส่วนใหญ่ในสังคม เป็นพื้นที่อันกว้างใหญ่สำหรับการผลิตเรื่องราว ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมร่วมสมัย และการต่อสู้แย่งชิงพื้นที่ในการสร้างความหมายทางวัฒนธรรม หรือการสร้างอุดมการณ์หลัก (Dominant Ideology) ต่อสังคม เนื้อหาในละครโทรทัศน์ไทยมักถูกผลิตซ้ำ ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างอุดมการณ์หลักที่หมายถึง "การตอกล้อ" สร้างอิทธิพลต่อโครงสร้างทางความคิดทัศนคติ ค่านิยม (Social Construction) ตลอดจนการสร้างบุคลิกภาพเฉพาะให้แก่คนในสังคม ละครโทรทัศน์จึงมีอำนาจในการครอบครอง (Power, Ideology, and Hegemony) พื้นที่ทางความคิด ด้วยการสร้างบรรทัดฐานบางประการ ตลอดจนสิ่งที่ผู้คนปรารถนาและอยากเป็น อุดมการณ์หลักที่ถูกผลิตซ้ำและปรากฏในละครโทรทัศน์อยู่เสมอสามารถที่จะนำมาศึกษาถึงอัตลักษณ์ (Identity) ของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะทำการวิเคราะห์ 3 อุดมการณ์หลักคือเรื่องของ ศักดา (Power)

ศักดิ์นา (Class) และ ศักดิ์ศรี (Dignity) ที่มักถูกสอดแทรก ดอกย้อยอยู่ในเนื้อหาสาระ การแสดง ฉากหลัง บทสนทนา และอื่นๆ ในละครโทรทัศน์ไทยอยู่เสมอ และยังคงปรากฏให้เห็นได้ในสังคมและวัฒนธรรมไทยจวบจนขณะนี้ การศึกษานี้มุ่งเน้นในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการการสร้างอุดมการณ์และการสร้างภาพตัวแทน (Representation) ของอุดมการณ์เหล่านี้ โดยทำการวิเคราะห์อุดมการณ์ดังกล่าวผ่านละครโทรทัศน์ที่ศึกษาจำนวน 5 เรื่อง ที่ถูกผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่อง คือ บ้านทรายทอง คู่กรรม ผู้ใหญ่ลีกับนางมา ผูกองยอดรัก และแม่นาคพระโขนง อุดมการณ์เป็นสิ่งที่ยากจะเข้าใจและมองเห็นได้อย่างผิวเผิน จึงต้องทำความเข้าใจถึงกระบวนการของการดำรงอยู่ของอุดมการณ์ทั้ง 3 ที่ซ่อนเร้น สอดแทรกอยู่ในละครโทรทัศน์ไทย ที่มีผลต่อสังคมไทยเพื่อค้นหามิติทั้งในเชิงบวกและลบด้วยทฤษฎีต่างๆ สู่ความเข้าใจในเชิงวิชาการ และนำองค์ความรู้ที่ได้มาสร้างสรรค์ผลงานละครโทรทัศน์ที่สะท้อนถึง 3 อุดมการณ์ให้เหมาะสมกับสังคมไทยร่วมสมัย

2. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

- 2.1 วิเคราะห์โครงสร้างของอุดมการณ์ศักดิ์นา ศักดินา ศักดิ์ศรี ที่ถูกผลิตซ้ำและส่งผ่านภาพลักษณ์ต่างๆ ในละครโทรทัศน์
- 2.2 สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์ทั้ง 3 ที่มีผลต่อโครงสร้างสังคมไทยในเชิงความคิด ทศนคติ และการให้คุณค่า
- 2.3 สร้างสรรค์สื่อละครโทรทัศน์จากภายใต้แนวคิด ศักดา ศักดินา ศักดิ์ศรี และสรุปเป็นองค์ความรู้หลังสร้างสรรค์ผลงาน

3. การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

3.1 ความหมายของอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์

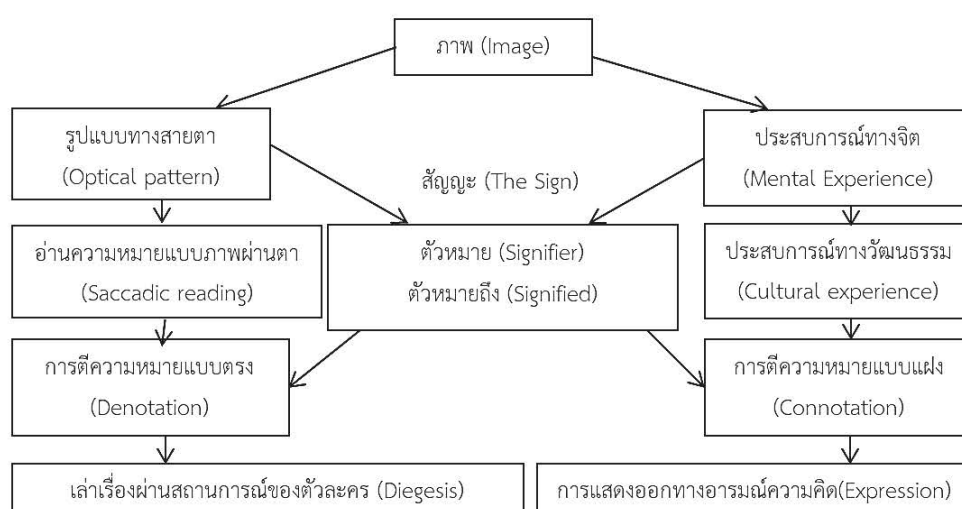
อุดมการณ์หลักเกิดขึ้นจากละครโทรทัศน์ที่ถูกผลิตซ้ำ ซึ่งเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อการครอบครองความคิดความเชื่อ พฤติกรรมของคนในสังคม สื่อนี้เป็นสื่อใหม่ (New Media) มีความร่วมสมัย เกี่ยวข้องกับสังคมสมัยใหม่ ที่เข้าถึงผู้ชมได้ในวงกว้างและเป็นสื่อที่มีความเหมาะสมในการวิเคราะห์อุดมการณ์ร่วมของคนในสังคมซึ่งเป็นการวิเคราะห์สื่อสมัยใหม่ที่ให้ผลทางวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies) และทำให้มองเห็นเข้าใจถึงความเชื่อ ทศนคติ มุมมองของคน หรือ เรียกว่า "สามัญสำนึก" ของสังคมนั้นๆ ได้ (Sue Thornham and Tony Purvis, 2005) อุดมการณ์อยู่ในรูปแบบที่เป็นโครงสร้างซ่อนตัวอยู่ภายในตัวบทซึ่งคือตัวของละครโทรทัศน์

3.2 อุดมการณ์ ศักดา ศักดินา ศักดิ์ศรี ในสังคมไทย

"ศักดิ์นา" หมายถึง อุดมการณ์เกี่ยวกับ "อำนาจ" ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทย ผ่านความสัมพันธ์เชิงอำนาจในหลายมิติ ในสังคมไทยความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เป็นบริบทในชีวิตประจำวันของผู้คน อำนาจเกิดขึ้นตั้งแต่ในพื้นที่ที่ใกล้ตัวเราที่สุด คือ บ้านและครอบครัว ตลอดจนในพื้นที่สาธารณะ อำนาจ จึงอยู่ในทุกที่ตั้งแต่หน่วยที่เล็กที่สุดในสังคม จนถึงหน่วยที่ใหญ่ที่สุดในสังคม (รัตนา โตสกุล, 2548) "ศักดินา" หมายถึง อุดมการณ์ทางชนชั้นเป็นตัวชี้ให้เห็นความแตกต่างกันของสถานภาพของบุคคล (สุรางค์ จันทวานิช และสุวรรณสาธานันท์, 2532) ความหมายของศักดินาในปัจจุบันจะเกี่ยวข้องกับเรื่อง ชนชั้นในสังคมที่แบ่งตามเกณฑ์ทางเศรษฐกิจและสังคม แบบแผนของการประกอบอาชีพ รายได้ การศึกษาเป็นหลักอุดมการณ์ศักดินานี้มักจะเกี่ยวข้องกับแนวคิดทุนนิยมเป็นสำคัญ (กาญจนา แก้วเทพ, 2545) "ศักดิ์ศรี" หมายถึง เกียรติตามฐานะของแต่ละบุคคลค่านิยมหลักอย่างหนึ่งในสังคมไทยคือการถือศักดิ์ศรีหรือความทรงเกียรติในสถานภาพทางสังคมและรู้สึกภาคภูมิใจเมื่อสังคมมองตนอย่างยกย่องและให้เกียรติศักดิ์ศรีเป็นค่านิยมที่สังคมหล่อหลอมให้คนไทยเป็นคนเห็นคุณค่าความมีหน้ามีตาและความเป็นที่นับถือในสังคมเป็นเรื่องสำคัญ การถือศักดิ์ศรีทำให้นักบุญรู้จักอายเมื่อทำสิ่งใดผิดไปจากสิ่งที่ตนคิด (กุสุมา รัชชมณี, เสาวณิต จุลวงศ์, และสายารุณ น้อยนิมิต, 2550)

3.3 แนวคิดทฤษฎี

การทำความเข้าใจโครงสร้างในการดำรงอยู่ของอุดมการณ์ดังกล่าวผ่านสื่อโทรทัศน์จะต้องอาศัยการวิเคราะห์ด้วยแนวคิดทฤษฎีผ่านองค์ประกอบหลักคือ เนื้อหาเรื่องราว (Story) ภาพ (Image) ที่ประกอบด้วยมุกกล้อง ขนาดภาพ แสง สี การแสดง การแต่งกาย ฉาก อุปกรณ์ประกอบฉาก และอื่นๆ ที่ร่วมกันสร้างให้เกิดความหมายตามอุดมการณ์ที่ถูกถ่ายทอดจากผู้ส่งสารการวิเคราะห์โครงสร้างของเนื้อหาเรื่องราวใช้แนวคิดโครงสร้างนิยม (Structuralism) คือวิธีการวิเคราะห์เพื่อศึกษาและเปิดเผยโครงสร้างที่ซ่อนอยู่ภายใน (Appearance) ของปรากฏการณ์ต่างๆ โครงสร้างที่ซ่อนอยู่ภายในนี้เป็นกฎเกณฑ์ที่กำกับสังคม นักคิดคนสำคัญในทฤษฎีโครงสร้างนิยมได้แก่ เฟร์ดินาน เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) และ เลวี สเตรสส์ (Levi Strauss) เฟร์ดินาน เดอ โซซูร์ กล่าวว่า ภาษาที่คนเราใช้อยู่ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นสิ่งที่ไม่มีโครงสร้างหรือระบบ ประโยคที่เราพูดออกไปและเอกสารที่เป็นตัวหนังสือล้วนมีโครงสร้างหรือระบบอยู่ในนั้น ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นมาลอยๆ โดยไม่มีที่มาที่ไป เลวี สเตรสส์ เสนอว่าการศึกษาปรากฏการณ์สังคมที่เป็นโครงสร้างลึก (Deep Structure) มักจะแบ่งเป็นสองขั้วที่มีลักษณะตรงกันข้าม (Binary Opposition) ซึ่งมีมิติของความขัดแย้งอยู่ ซึ่งโครงสร้างในระดับลึกจะอยู่ที่ระดับจิตไร้สำนึกส่วนการวิเคราะห์ภาพลักษณะใช้ทฤษฎีสัญญะวิทยาในการวิเคราะห์สัญญาณวิทยาเกี่ยวข้องกับการศึกษาการสร้าง ความหมายหรือการศึกษาในสิ่งที่มีความหมายในตัวเอง อย่างเช่นภาพหรือสัญลักษณ์พิเศษ การใช้เทคนิค ภาพ แสง สี ต่างๆ ที่ถูกนำมาสร้างให้เกิดความหมายในภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ นักทฤษฎีที่โดดเด่นคือ เฟร์ดินาน เดอ โซซูร์ การเปรียบเทียบเชิงโครงสร้างของสัญญาณตามทัศนะของเดอ โซซูร์ มี 3 มิติ ดังนี้ 1. การเปรียบเทียบคู่ตรงข้าม (Binary Opposition) 2. การเปรียบเทียบสัญญาณย่อยกับสัญญาณอื่นๆ 3. การเชื่อมโยงของสัญญาณย่อย และโรแลนด์ บาร์ตกล่าวว่าการอ่านความหมายสัญญาณมี 2 ระดับ ระดับที่ 1 การตีความหมายตรง (Denotation) ระดับที่ 2 การตีความแฝง (Connotation) และเจมส์ โมโนโค กล่าวถึงการอ่านความหมายในภาพยนตร์ว่า ภาพยนตร์จะเกิดทั้ง ความหมายตรง (Denotative) และความหมายแฝง (Connotative) โดยเป็นแผนภาพดังนี้



รูปที่ 1 แผนภาพแสดงการเข้าใจความหมายทางภาพยนตร์

ที่มา: James Monaco, 1977

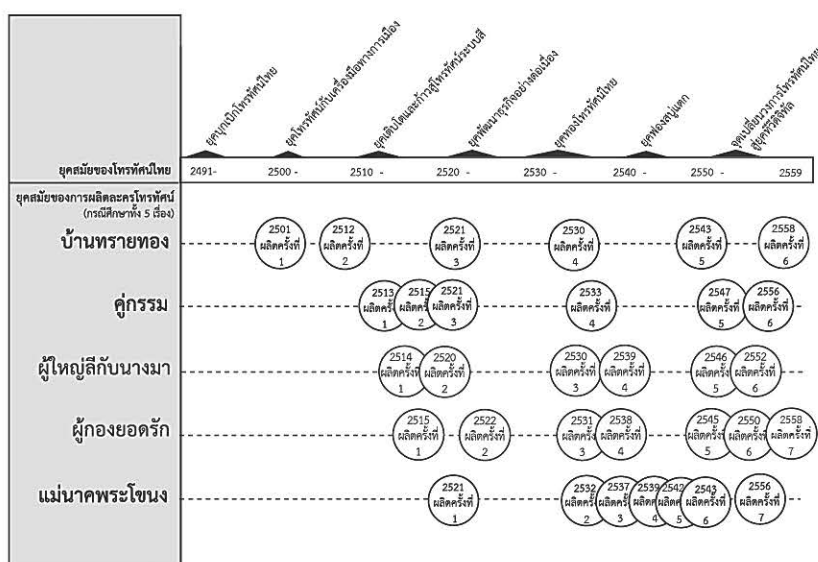
และแนวคิดหลังโครงสร้างนิยมมุ่งเน้นการศึกษาผลกระทบจากภาษาและบทบาทของปัจเจกบุคคลในการสร้างความหมาย แดริดา นักปรัชญาชาวฝรั่งเศสได้นำแนวคิดทางปรัชญา วรรณคดี และภาษาศาสตร์มาประมวลเข้าด้วยกันเป็นแนวคิดที่เรียกว่า การถอดรื้อโครงสร้าง (Deconstruction) คือวิธีการอ่านตัวบท (Text) ที่ทำให้ค้นพบความหมายอื่นๆ (Polysemy) การอ่านแบบหลังโครงสร้างนิยมเป็นการอ่านเพื่อหาความเป็นไปได้ของความหมายซึ่งมีมากกว่าหนึ่งความหมาย

เนื่องจากการเป็นารอ่านที่ทั้งเพิ่มเติม/แทนที่และสวมรอยจะมีแต่สิ่งที่ปรากฏให้เห็นในตัวบทในรูปแบบกลวิธีการเขียน /การพูด การจัดฉาก สลีาในการดำเนินเรื่อง (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2555)

4. ระเบียบวิธีวิจัย

4.1 การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่นำมาวิจัยครั้งนี้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผลงานละครโทรทัศน์ โดยใช้เกณฑ์การผลิตซ้ำมากกว่า 5 ครั้ง และยังคงถูกผลิตซ้ำอยู่ในช่วงย้อนหลัง 10 ปี เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลมีกลุ่มตัวอย่างผลงานละครโทรทัศน์ที่เข้าเกณฑ์จำนวน 5 เรื่องคือ บ้านทรายทอง คู่กรรม ผู้ใหญ่ลีกับนางมา ผู้กองยอดรัก แม่หาดพระโขง



รูปที่ 2 แผนภาพแสดงช่วงเวลาการผลิตซ้ำละครโทรทัศน์ทั้ง 5 เรื่อง

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ได้รวบรวมข้อมูลด้านหนังสือ บทความ วิชยานิพนธ์ งานวิจัย เอกสาร ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการรวบรวม นวนิยาย ตำนาน ของละครโทรทัศน์ไทย 5 เรื่องคือ บ้านทรายทอง คู่กรรม ผู้ใหญ่ลีกับนางมา ผู้กองยอดรัก แม่หาดพระโขง ตลอดจนโสตวัสดุของละครโทรทัศน์ทั้ง 5 เรื่องที่ถูกผลิตซ้ำในแต่ละครั้ง ลักษณะของเครื่องมือวิจัยใช้ทฤษฎีเป็นเครื่องมือ (Theoretical Framework) ด้วยการสร้างแบบวิเคราะห์จากทฤษฎีหลักการที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์คือ ทฤษฎีโครงสร้างวิทยา และทฤษฎีสัญญาวิทยา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์เนื้อเรื่องของการผลิตซ้ำละครโทรทัศน์ทั้ง 5 เรื่อง

ในส่วนนี้ใช้ทฤษฎีโครงสร้างวิทยา วิเคราะห์องค์ประกอบของโครงสร้างของเนื้อเรื่อง (Structure of Plot) โดยใช้ หลักการของ เลวี สเตราส์ ในการแยกสิ่งๆที่ประกอบกันของเนื้อหา และทำการจัดประเภท หาสิ่งที่สัมพันธ์ และสิ่งที่ขัดแย้งกัน เพื่อค้นหาอุดมการณ์ทั้ง 3 อุดมการณ์ที่ซ่อนเร้นอยู่ในองค์ประกอบต่างๆ ของโครงสร้างของเนื้อเรื่อง



5.1.1 วิเคราะห์โครงสร้างอุดมการณ์หลักที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ บ้านทรายทอง

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของโครงสร้างเนื้อเรื่องที่อุดมการณ์แต่ละอุดมการณ์ปรากฏ (บ้านทรายทอง)

อุดมการณ์	องค์ประกอบของโครงสร้างเนื้อเรื่องที่อุดมการณ์แต่ละอุดมการณ์ปรากฏ
ศักดิ์นา	- ชนชั้นทางชาติกำเนิดฐานันดร (ชนชั้นที่แตกต่างระหว่างชายกลางกับพจมาน) - ชนชั้นสูงกับชนชั้นกลาง (ครอบครัวของชายกลางกับครอบครัวของพจมาน) - เมืองหลวงกับต่างจังหวัด (วิถีชีวิตของคนเมืองกับคนต่างจังหวัด)
ศักดิ์ศรี	- ความรวยความมั่งคั่งกับชนชั้นสูง (มีศักดิ์ศรี) - ความจนความขาดแคลนกับชนชั้นกลางคนต่างจังหวัด (ไม่มีศักดิ์ศรี) - ความภูมิใจในชาติกำเนิดของตนกับนางเอก (พจมาน)
ศักดิ์ดา	- ความไร้เมตตา ไร้คุณธรรมกับชนชั้นสูง - ความอยุติธรรมกับชนชั้นกลาง - ความรักกับความริษยาเกลียดชัง (ความรักของชายกลางกับพจมานท่ามกลางความเกลียดชังของตระกูลสว่างวงศ์) - ความอ้ามหิตกับความสมบูรณ์ (คนชั้นสูงซึ่งมีพร้อมด้วยยศศักดิ์ และทรัพย์สินสมบัติ กลับเต็มไปด้วยความอ้ามหิตไร้เมตตาธรรม) - อำนาจกับความเป็นเจ้าของทรัพย์สิน (ซึ่งพจมานได้รับในตอนท้าย)

5.1.2 วิเคราะห์โครงสร้างอุดมการณ์หลักที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ คู่กรรม

ตารางที่ 2 องค์ประกอบของโครงสร้างเนื้อเรื่องที่อุดมการณ์แต่ละอุดมการณ์ปรากฏ (คู่กรรม)

อุดมการณ์	องค์ประกอบของโครงสร้างเนื้อเรื่องที่อุดมการณ์แต่ละอุดมการณ์ปรากฏ
ศักดิ์นา	- เกียรติศักดิ์ชนชั้นที่แตกต่างกับการเลิกราของพ่อ แม่อังศุมาลิน - ยศศักดิ์ทางทหารกับผู้ชาย (โกโบริ)
ศักดิ์ศรี	- ความรักชาติขัดแย้งกับความรักชายหญิง (มีศักดิ์ศรี) - คำมั่นสัญญากับวนัสขัดแย้งกับความรักที่อังศุมาลินมีต่อโกโบริ (มีศักดิ์ศรี) - การศึกษาระดับมหาวิทยาลัยกับผู้หญิง (อังศุมาลิน)
ศักดิ์ดา	- อำนาจของยศตำแหน่งทางบิดาและลุงของโกโบริ ที่สามารถคลุมถุงชนในการแต่งงานได้

5.1.3 วิเคราะห์โครงสร้างอุดมการณ์หลักที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ ผู้ใหญ่ลีกับนางมา

ตารางที่ 3 องค์ประกอบของโครงสร้างเนื้อเรื่องที่อุดมการณ์แต่ละอุดมการณ์ปรากฏ (ผู้ใหญ่ลีกับนางมา)

อุดมการณ์	องค์ประกอบของโครงสร้างเนื้อเรื่องที่อุดมการณ์แต่ละอุดมการณ์ปรากฏ
ศักดิ์นา	- คนเมืองกับคนต่างจังหวัด - ทรัพย์มรดกที่ดินกับนางเอก (นางมา) - ยศผู้ใหญ่บ้านกับพระเอก (สินวัตร)
ศักดิ์ศรี	- ความดั่งามกับคุณค่าความเป็นคน - การศึกษาระดับมหาวิทยาลัยกับพระเอก (คนต่างจังหวัด)
ศักดิ์ดา	- อำนาจของนางเอกที่มีเหนือพระเอก (คุณยายของนางมามีบุญคุณกับผู้ใหญ่ลีในเรื่องการศึกษา)

5.1.4 วิเคราะห์โครงสร้างอุดมการณ์หลักที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ ผู้กองยอดรัก

ตารางที่ 4 องค์ประกอบของโครงสร้างเนื้อเรื่องที่อุดมการณ์แต่ละอุดมการณ์ปรากฏ (ผู้กองยอดรัก)

อุดมการณ์	องค์ประกอบของโครงสร้างเนื้อเรื่องที่อุดมการณ์แต่ละอุดมการณ์ปรากฏ
ศักดิ์นา	- ความเป็นเมืองกับต่างจังหวัด ระหว่างพันกับผู้กอง - ตำแหน่งของผู้กอง กับสถานะของพัน
ศักดิ์ศรี	- ศักดิ์ศรีของคนชนบทคือมีการศึกษา และมีฐานะ
ศักดิ์ดา	- ยศตำแหน่งทางราชการ ผู้กอง ผู้พัน พันเอก และกำนัน - ฐานะทางการเงิน

5.1.5 วิเคราะห์โครงสร้างอุดมการณ์หลักที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ แม่นาคพระโขนง

ตารางที่ 5 องค์ประกอบของโครงสร้างเนื้อเรื่องที่อุดมการณ์แต่ละอุดมการณ์ปรากฏ (แม่นาคพระโขนง)

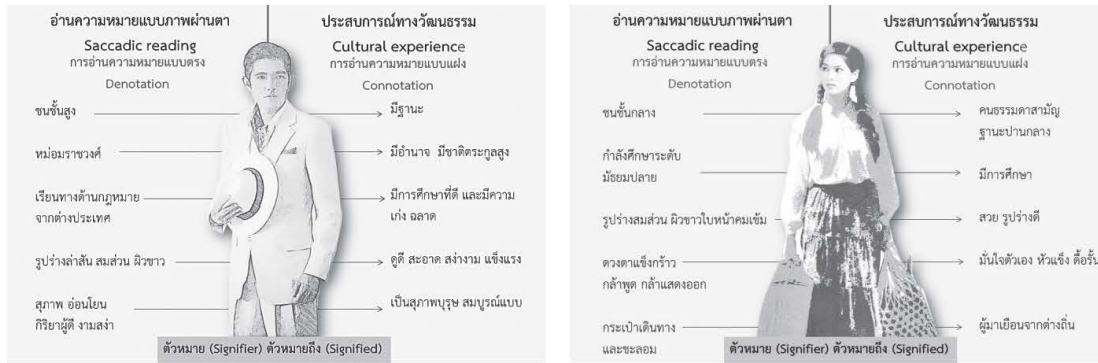
อุดมการณ์	องค์ประกอบของโครงสร้างเนื้อเรื่องที่อุดมการณ์แต่ละอุดมการณ์ปรากฏ
ศักดิ์นา	- สถานะทางบ้านที่แตกต่างกันของแม่นาคกับพ่อมาก
ศักดิ์ศรี	- ศักดิ์ศรีของความเป็นผู้หญิง ความเป็นเมีย (ความซื่อสัตย์รักเดียวใจเดียว)
ศักดิ์ดา	- อำนาจที่นางนาคใช้หลังความตาย

5.2 การวิเคราะห์ทางด้านภาพลักษณ์อุดมการณ์ของละครโทรทัศน์ทั้ง 5 เรื่อง

การวิเคราะห์ภาพลักษณ์ตัวละคร (Character) จะทำการวิเคราะห์ใน 2 ส่วนคือ 1. การวิเคราะห์ตัวละครในมิติต่างๆ ดังนี้ ทางด้านสรีรวิทยา (Physiology) ด้วยการวิเคราะห์สัญญาณภาพลักษณ์ตัวละครแบบ James Monaco ด้วยการอ่านความหมายแบบภาพผ่านตา (Saccadic Reading) และอ่านความหมายผ่านประสบการณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Experience) 2. การวิเคราะห์มิติตัวละครด้านสังคมวิทยา (Sociology) และจิตวิทยา (Psychology) เพื่อให้ครบมิติทั้ง 3 ด้านของตัวละคร (รักศานต์ วิวัฒน์สินอุดม, 2558) โดยเจาะจงที่ตัวละครเอก (Protagonist) ของละครโทรทัศน์กรณีศึกษาทั้ง 5 เรื่อง

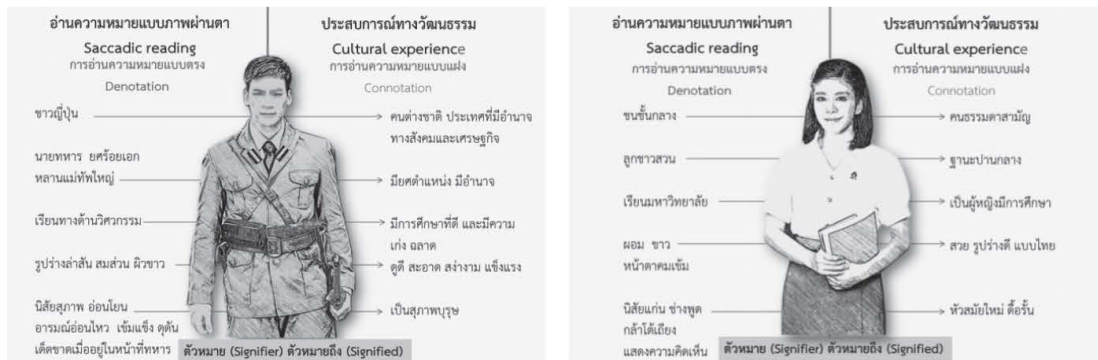
5.2.1 การวิเคราะห์มิติตัวละคร ด้านสรีรวิทยา (Physiology)

5.2.2.1 วิเคราะห์มิติตัวละคร ด้านสรีรวิทยา คุณชายกลางและพจมาน



รูปที่ 3 แผนภาพแสดงการวิเคราะห์มิติตัวละครด้านสรีรวิทยา คุณชายกลางและพจมาน

5.2.2.2 วิเคราะห์มิติตัวละคร ด้านสรีรวิทยา โกโบริและอังศุมาลิน



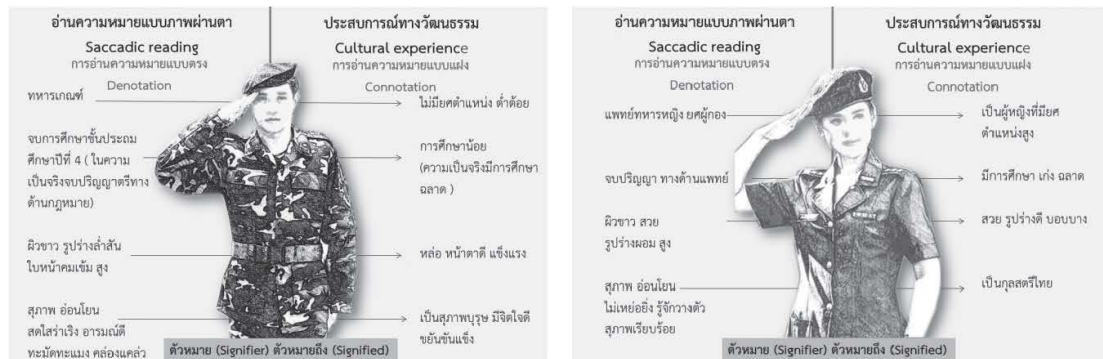
รูปที่ 4 แผนภาพแสดงการวิเคราะห์มิติตัวละครด้านสรีรวิทยา โกโบริและอังศุมาลิน

5.2.2.3 วิเคราะห์มิติตัวละคร ด้านสรีรวิทยาผู้ใหญ่ลี (สินวัตร) และนางมา (มาลินี)



รูปที่ 5 แผนภาพแสดงการวิเคราะห์มิติตัวละครด้านสรีรวิทยา ผู้ใหญ่ลี (สินวัตร) และนางมา (มาลินี)

5.2.2.4 วิเคราะห์มิติตัวละคร ด้านสรีรวิทยาและผู้กองฉวีพ้อง



รูปที่ 6 แผนภาพแสดงการวิเคราะห์มิติตัวละครด้านสรีรวิทยา พ้นและผู้กองฉวีพ้อง

5.2.2.5 วิเคราะห์มิติตัวละคร ด้านสรีรวิทยา พี่มากและแม่นาค



รูปที่ 7 แผนภาพแสดงการวิเคราะห์มิติตัวละครด้านสรีรวิทยา พี่มากและแม่นาค

5.2.3 การวิเคราะห์มิติตัวละครด้านสังคมวิทยา (Sociology)

5.2.3.1 สรุปความเหมือนต่างทางด้านสังคมวิทยาของพระเอกทั้ง 5 เรื่องได้ดังนี้

ชนชั้นกลาง	4 ใน 5 เรื่อง
ชนชั้นสูง	1 ใน 5 เรื่อง
มีการศึกษา	4 ใน 5 เรื่อง
อาชีพมียศศักดิ์ (ประกอบอาชีพข้าราชการ)	4 ใน 5 เรื่อง
บุตรของบิดามียศศักดิ์ (มีชาติตระกูลตำแหน่งทางราชการ)	3 ใน 5 เรื่อง
มีทรัพย์สินมรดก ฐานะดี	3 ใน 5 เรื่อง

5.2.3.2 สรุปความเหมือนต่างทางด้านสังคมวิทยาของนางเอกทั้ง 5 เรื่องได้ดังนี้

ชนชั้นกลาง	3 ใน 5 เรื่อง
ชนชั้นสูง	2 ใน 5 เรื่อง
มีการศึกษา	3 ใน 5 เรื่อง

อาชีพมียศศักดิ์ (ประกอบอาชีพข้าราชการ)	1 ใน 5 เรื่อง
บุตรของบิดามียศศักดิ์ (มีชาติตระกูลตำแหน่งทางราชการ)	4 ใน 5 เรื่อง
มีทรัพย์สินมรดก ฐานะดี	2 ใน 5 เรื่อง

5.2.4 การวิเคราะห์มิติตัวละครด้านจิตวิทยา (Physiology)

5.2.4.1 สรุปมิติตัวละครด้านจิตวิทยาของพระเอกทั้ง 5 เรื่องได้ดังนี้

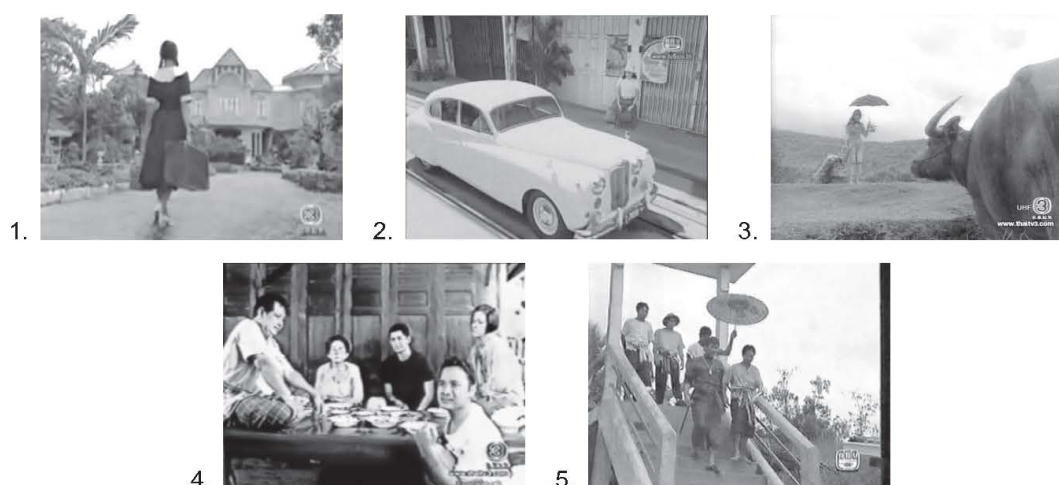
คุณชายกลาง	สุขุมรอบคอบ มองโลกแง่ดี ยึดถือความยุติธรรมมากกว่าทรัพย์สินเงินทอง
โกโบริ	อารมณ์ดี อ่อนไหว มองโลกแง่ดี มีความยุติธรรม ห่วงเทต่อความรัก
สินวัตร	อารมณ์ดี จิตใจเมตตา มองโลกในแง่ดี รักสงบ สันโดษ
พัน	อารมณ์ดี มองโลกแง่ดี ชอบผจญภัยค้นหาชีวิต
พี่มาก	มองโลกในแง่ดี รักครอบครัว ยอมรับความเป็นจริง

5.2.4.2 สรุปมิติตัวละครด้านจิตวิทยาของนางเอกทั้ง 5 เรื่องได้ดังนี้

พจมาน	หยิ่งทะนง มั่นใจในตัวเอง มองโลกแง่ร้าย ทำตัวแข็งแกร่งเพื่อปิดบังอารมณ์อ่อนไหว
อังศุมาลิน	มีพิธี ดื้อรั้น มองโลกในแง่ร้าย ทำตัวแข็งแกร่งเพื่อปิดบังอารมณ์อ่อนไหว
มาลินี	อารมณ์ดี มองโลกแง่ดี ซื่อ รักสบาย ไม่ค่อยมั่นใจตัวเอง
ฉวีผ่อง	อารมณ์ดี มองโลกแง่ดี ไม่ถือตัว อ่อนโยน มีเมตตา
แม่นาค	(มิติที่เป็นมนุษย์) จิตใจดี อ่อนโยน รักครอบครัว มีเมตตา (มิติที่เป็นผี) ดุร้าย อาฆาต ยึดติด อารมณ์รุนแรง

5.2.3 วิเคราะห์สัญลักษณ์อุดมการณ์ทั้ง 3 อุดมการณ์ที่ปรากฏผ่านภาพ (Image)

5.2.3.1 อุดมการณ์ศักดิ์สิทธิ์ที่ปรากฏผ่านภาพ (Visual) ละครรหัสทัศน์กรณีศึกษาทั้ง 5 เรื่อง



รูปที่ 8 ภาพแสดงถึงอุดมการณ์ศักดิ์สิทธิ์ที่ปรากฏผ่านภาพ (Image) ละครรหัสทัศน์กรณีศึกษาทั้ง 5 เรื่อง

1. บ้านทรายทองช่อง 3 ปี 2543
2. คู่กรรม ช่อง 5 ปี 2556
3. ผู้ใหญ่ลีกับนางมาช่อง 3 ปี 2552
4. ผู้กองยอดรักช่อง 3 ปี 2545
5. แม่นาคพระโขนงช่อง 5 ปี 2537

5.2.3.2 อุดมการณ์ศักดิ์ดาที่ผ่านภาพ (Image) ละครโทรทัศน์กรณีศึกษาทั้ง 5 เรื่อง



รูปที่ 9 ภาพแสดงถึงอุดมการณ์ศักดิ์ดาที่ปรากฏผ่านภาพ (Image) ละครโทรทัศน์ทั้ง 5 เรื่อง

1. บ้านทรายทอง ช่อง 3 ปี 2543
2. คู่กรรม ช่อง 7 ปี 2533
3. ผู้ใหญ่ลีกับนางมา ช่อง 3 ปี 2552
4. ผู้กองยอดรัก ช่อง 3 ปี 2545
5. แม่เฒ่าพระโขนง ช่อง 7 ปี 2542

5.2.3.6 อุดมการณ์ศักดิ์ศรีที่ปรากฏผ่านภาพ (Image) ละครโทรทัศน์กรณีศึกษาทั้ง 5 เรื่อง



รูปที่ 10 ภาพแสดงถึงอุดมการณ์ศักดิ์ศรีที่ปรากฏผ่าน (Image) ภาพละครโทรทัศน์กรณีศึกษาทั้ง 5 เรื่อง

1. บ้านทรายทอง ช่อง 3 ปี 2543
2. คู่กรรม ช่อง 3 ปี 2547
3. ผู้ใหญ่ลีกับนางมา ช่อง 3 ปี 2552
4. ผู้กองยอดรัก ช่อง 3 ปี 2545
5. แม่เฒ่าพระโขนง ช่อง 7 ปี 2542

6. ผลการวิเคราะห์ศึกษาข้อมูลสู่แนวทางการสร้างสรรค์ผลงาน

ผลสรุปการวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาถึงโครงและภาพลักษณ์ของอุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ที่มีการผลิตซ้ำโดยแยกวิเคราะห์โครงสร้างในส่วนของเนื้อหา และวิเคราะห์สัญลักษณ์ในส่วนของภาพลักษณ์โดยวิเคราะห์ตัวละครเอกและภาพที่ปรากฏ (Image)

6.1 สรุปโครงสร้างอุดมการณ์หลักทั้ง 3 อุดมการณ์ที่ปรากฏในเนื้อหาของจากละครโทรทัศน์ทั้ง 5 เรื่อง

อุดมการณ์ศักดินา โดยภาพรวมจะปรากฏในเรื่องของชนชั้นทางชาติกำเนิด ทรัพย์สินเงินทองมากที่สุดซึ่งปรากฏอย่างชัดเจน 4 ใน 5 เรื่อง และชนชั้นระหว่างคนเมืองกับคนต่างจังหวัดซึ่งปรากฏอย่างชัดเจนถึงชุดความคิดที่ว่าคนต่างจังหวัดมักด้อยกว่าคนเมืองในด้านการศึกษา ฐานะ ซึ่งในเรื่องของ ชาติกำเนิด ทรัพย์สินเงินทองก็จะถูกจับคู่กับคนเมืองอยู่เสมอๆ ถึง 4 ใน 5 เรื่องเช่นกัน รองลงมาส่วนของยศตำแหน่งทางหน้าที่การงานจะปรากฏคู่กับฝ่ายพระเอก 3 ใน 5 เรื่อง

อุดมการณ์ศักดา โดยภาพรวมจะปรากฏคู่กับผู้มีชนชั้นเหนือกว่ากระทำต่อผู้ที่ด้อยกว่า เช่น ผู้ที่มีชาติกำเนิดต่ำกว่า มีฐานะน้อยกว่า ในมิติต่างๆ กันไปไม่ว่าจะเป็น วิชาความเกลียดชัง แต่ที่พบมากที่สุดคือการกลับอยู่คู่กับฝ่ายหญิงทั้ง 5 เรื่องกรณีศึกษากล่าวคือ ศักดาอำนาจของพจมานที่ได้รับในตอนท้ายหลังจากความจริงของพินัยกรรมเปิดเผย อำนาจของอังศุมาลินที่อยู่เหนือโกโบริ อำนาจของนางมาที่มีเหนือผู้ใหญ่ลีเนื่องจากครอบครัวของนางมา มีพระคุณกับผู้ใหญ่ลี และทรัพย์สินมรดกกว่า 100 ไร่ที่นางมาครอบครอง อำนาจยศศักดิ์ในฐานะผู้บังคับบัญชาของผู้กองฉวีวงศ์ที่มีเหนือพันที่เป็นเพียงทหารเกณฑ์ และสุดท้ายอำนาจของนางนาคที่มีหลังความตาย

อุดมการณ์ศักดิ์ศรี โดยภาพรวมจะปรากฏในเรื่องของความดั่งาม คุณค่าทางจิตใจ เช่น คำมั่นสัญญา ความภูมิใจในชาติกำเนิด ถิ่นฐานบ้านเกิดและความซื่อสัตย์รักเดียวใจเดียว ซึ่งมักจะปรากฏอุดมการณ์นี้ในตัวละครฝ่ายหญิง 3 ใน 5 เรื่อง ซึ่งการคงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีมักจะมีเงื่อนไขจากความรักเป็นหลัก มากกว่าเรื่องอื่น รองลงมาคือ การมีการศึกษา (ระดับมหาวิทยาลัย) ซึ่งมักจะปรากฏชัดเจน 2 ใน 3 เรื่อง

6.2 สรุปภาพลักษณ์อุดมการณ์ที่ปรากฏผ่านมิติของตัวละคร และภาพ (Image) ของละครโทรทัศน์ทั้ง 5 เรื่อง

6.2.1 สรุปภาพลักษณ์อุดมการณ์ที่ปรากฏผ่านมิติของตัวละคร

มิติตัวละครด้านสรีรวิทยา (Physiology) ในตัวละครพระเอกพบว่ามียายุโดยเฉลี่ย 21-28 ปีผิวขาว 3 ใน 5 เรื่อง โดยมีใบหน้าคมเข้ม 4 ใน 5 เรื่อง ทั้งหมดมีรูปร่างลำสัน และมีความเป็นสุภาพบุรุษ สุภาพอ่อนโยนในส่วนของตัวละครนางเอกพบว่ามียายุโดยเฉลี่ย 16-25 ปี ทั้งหมดมีผิวขาวรูปร่างผอมบอบบาง 2 ใน 5 เรื่อง มีความมั่นใจในตัวเองกล้าแสดงความคิดเห็น ไม่กลัวคน 3 ใน 5 เรื่องมีกิริยาสุภาพเรียบร้อยเป็นผู้ดี มีกิริยากริ๊ดกราย และซื่อไม่ทันคน 1 ใน 5 เรื่อง

มิติตัวละครด้านสังคมวิทยา (Sociology) ในส่วนของตัวละครทั้งพระเอกและนางเอกพบว่าส่วนใหญ่เป็นตัวแทนของชนชั้นกลาง และมีการศึกษา โดยอาชีพที่มีศักดิ์จะปรากฏอยู่ทางฝั่งตัวละครพระเอกเป็นส่วนใหญ่ แต่ในทางกลับกันตัวละครนางเอกกลับเป็นลูกสาวของบิดาที่มีศักดิ์และฐานะมากกว่าฝ่ายพระเอกและในเรื่องของทรัพย์สินมรดกจะมีในลักษณะสลับกันถ้าทางฝั่งพระเอกมีทรัพย์สินมรดกมาก นางเอกจะเป็นฝั่งที่ยากจน หรือถ้าทางฝั่งนางเอกมีทรัพย์สินมรดกมาก พระเอกจะอยู่ในสถานะทางทรัพย์สินที่ด้อยกว่า แต่กลับมีศักดิ์ตำแหน่งทางหน้าที่การงานที่มั่นคง (ข้าราชการ) เป็นต้น

มิติตัวละครด้านจิตวิทยา (Psychology) โดยรวมตัวละครพระเอกจะมองโลกในแง่ดี มีจิตใจดี มีคุณธรรม แต่มีติดทางด้านพื้นที่ความขัดแย้งที่เกิดจากจิตใจภายในมักเกิดจากฝั่งนางเอกเช่น หยิ่งทะนง มีทิฐิ ดื้อรั้น มองโลกแง่ร้าย เนื่องมาจากความสูญเสีย คับแค้น ขาดแคลน แต่ในทางกลับกันนางเอกที่มีภูมิหลังมาจากครอบครัวที่อบอุ่น ถูกเลี้ยงดูมาอย่างดี มีฐานะ ก็จะรักสบาย ต้องการคนเอาอกเอาใจ หรือซื่อไม่ทันคน จิตใจอ่อนไหว

6.2.2 สรุปอุดมการณ์ทั้ง 3 อุดมการณ์ที่ปรากฏผ่านภาพ (Image)

อุดมการณ์ศักดิ์นา ปรากฏผ่านภาพ (Image) ที่เกี่ยวข้องกับบอสังหาริมทรัพย์บ้านคฤหาสน์หลังใหญ่โต ที่แสดงถึงความเป็นคนเมืองที่มีฐานะ หรือบ้านเรือนไทยคฤหาสน์ที่แสดงถึงความเป็นคนต่างจังหวัดที่มีฐานะ หรือยานพาหนะ รถยนต์ที่หรูหราซึ่งปรากฏในทุกเรื่อง การแสดงถึงศักดิ์นาอีกสิ่งหนึ่งที่ปรากฏได้ชัดคือ บุคคลที่มีฐานะสูงกว่าจะนั่งอยู่ตำแหน่งสูง บนเฟอร์นิเจอร์ที่สวยงามไม่ว่าจะเป็น ชุดรับแขกสไตล์ยุโรป หรือชุดโต๊ะที่นั่งไม้แกะสลักสวยงามแสดงถึงสนนราคาอันแสนแพง ตลอดจนเครื่องประดับเพชรทองและพระเครื่องที่จะต้องประดับประดาแสดงถึงฐานะอันร่ำรวย

อุดมการณ์ศักดิ์ดา ปรากฏผ่านภาพ (Image) ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรงตบตี การข่มเหงรังแก การขืนใจที่ฝ่ายชายกระทำต่อฝ่ายหญิง เป็นส่วนใหญ่ โดยอุดมการณ์ศักดิ์ดายังถูกแสดงออกผ่านมิติอื่นๆ อีกดังเช่น การอวดศักดิ์ดาผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น ขบวนขันหมากที่อลังการ ขบวนกลืนที่มีต้นกลืนประดับเงินมากมาย และในมิติของการแสดงศักดิ์ดาวิญญานหลอกหลอนหลังความตาย จนถึงอำนาจของพระที่มีอำนาจเหนือภูตผีวิญญาน และการเปลี่ยนจิตใจอันชั่วร้ายของตัวละคร

อุดมการณ์ศักดิ์ศรี ปรากฏผ่านภาพ (Image) ที่แสดงถึงความมีหน้าในสังคมโดยเฉพาะการศึกษา การแต่งงานที่สมศักดิ์ศรี หรือการทะนงในความเชื่อของตนดังเช่นที่ อังศุมาลินกระทำต่อโกโบริ และผู้ใหญ่ลีเชื่อมั่นในความรักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนแม้จะถูกมองว่าเป็นคนต่างจังหวัด ทำนา เลี้ยงควายก็ตาม ตลอดจนการได้รับการยอมรับ การเห็นคุณค่า ความอภิลักขณ์ที่พอมาก และคนในหมู่บ้านกระทำต่อการจากไปของแม่นาคก็เป็นสิ่งที่ทำให้แม่นาคมีศักดิ์ศรีขึ้น แม้จะเป็นเพียงวิญญานแล้วก็ตาม โดยอุดมการณ์ศักดิ์ศรีจะปรากฏในภาพของการต่อสู้ของตัวละคร การมีจุดยืนในความเชื่อของตนเอง และความภาคภูมิใจในตัวเอง

สรุปผลวิเคราะห์การศึกษาข้อมูล

ละครโทรทัศน์ไทยกรณีศึกษาทั้ง 5 เรื่องมีโครงสร้างของเนื้อหา (Structure of Plot) ที่แข็งแรงและเป็นโครงเรื่องแม่แบบให้กับละครโทรทัศน์อื่นๆ เรื่อง โดยผลการวิเคราะห์ได้ข้อค้นพบว่า โครงเรื่องต้นแบบละครโทรทัศน์ไทย (Master Plot in Thai Television Drama) จะถูกเล่าผ่านเรื่องราวของความรักทั้งสิ้น (Love Story) โดยผ่านมิติต่างๆ กัน 4 โครงเรื่องใหญ่ๆ คือ 1. รักผ่านความจนสู่ความรวย (Rag to Riches) 2. รักผ่านการต่อสู้กับความขัดแย้งทางใจ (Woman vs. Self) 3. รักผ่านเรื่องราวของหญิงสูงศักดิ์กับชายต่ำต้อย (เด็ดดอกฟ้า) 4. ความรักต้องห้าม (Forbidden Love) โดยภายใต้ 4 โครงเรื่องหลักนี้จะพบโครงสร้างร่วมของอุดมการณ์หลักทั้ง 3 ที่ทำการศึกษาคือ 1. อุดมการณ์ศักดิ์นา สิ่งที่พบร่วมกันคือ ขนชั้นชาติกำเนิด ทรัพย์สินเงินทอง ขนชั้นระหว่างคนเมืองกับคนต่างจังหวัด และขนชั้นทางยศตำแหน่ง 2. อุดมการณ์ศักดิ์ดา สิ่งที่พบร่วมกันคือการใช้อำนาจผ่านความรุนแรง ความริษยาเกลียดชัง การอวดร่ำอวดรวย 3. อุดมการณ์ศักดิ์ศรี สิ่งที่พบร่วมกันคือ ความดีงามคุณค่าทางจิตใจ ความภูมิใจในชาติกำเนิด ถิ่นฐานบ้านเกิดและการมีการศึกษา โดยสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้



รูปที่ 11 แผนภาพสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านละครโทรทัศน์ทั้ง 5 เรื่อง โดยแสดงถึงข้อค้นพบโครงสร้างเนื้อหาหลัก และอุดมการณ์หลักทั้ง 3 อุดมการณ์

การสังเคราะห์แนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน

การสร้างสรรค์ผลงานจากโครงเรื่องที่ถูกผลิตซ้ำบ่อยครั้ง แนวทางที่สามารถนำไปสู่การสร้างความหมายใหม่ได้ จะต้องทำการรื้อโครงสร้างและประกอบขึ้นใหม่ ซึ่งปัจจุบันลักษณะการผลิตซ้ำในละครโทรทัศน์ไทยจะพบอยู่ 2 ระดับคือ ระดับที่ 1 Type: A โครงสร้างเดิมตัวละครเดิมเปลี่ยนแปลงเพียงบริบท ระดับที่ 2 Type: B โครงสร้างเดิมตัวละครใหม่ บริบทใหม่ ความหมายเดิม ซึ่งทั้ง 2 ระดับคือการ ผลิตซ้ำ (Remake) ระดับที่ 3 Type: C นำโครงสร้างเดิมมาประกอบสร้างใหม่ บริบทใหม่ ความหมายใหม่โดยการวิจัยนี้ได้สังเคราะห์ Type: C เป็นแนวการสร้างสรรคละครโทรทัศน์ไทยแบบใหม่ คือการประกอบขึ้นใหม่จากการรื้อโครงสร้างเดิม (Reconstruction) ซึ่งผลที่เกิดจากการสร้างสรรค์ในระดับที่ 3 จะทำให้เกิดแนวทางการสร้างสรรค์ที่หลากหลาย ความหมายใหม่ และมีความร่วมสมัย โดยสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้



รูปที่ 12 แผนภาพผลวิเคราะห์แนวทางสร้างสรรค์ผลงานละครโทรทัศน์ จากโครงเรื่องที่ถูกผลิตซ้ำบ่อยครั้ง

ลักษณะการสร้างสรรคสร้างสรรคสื่อละครโทรทัศน์จากภายใต้แนวคิด ศักดา ศักดินา ศักดิ์ศรี

การสร้างสรรคสื่อละครโทรทัศน์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยนี้ เกิดจากการการวิเคราะห์ข้อมูล นำมาสู่การสังเคราะห์แนวทางการสร้างสรรคผลงานละครโทรทัศน์ลักษณะมินิซีรีส์ เวลา 40 นาที แนวชีวิตรัก (Romantic Drama) โดยมีประเด็น (Theme) ของเรื่องคือ "เปลี่ยนแปลงคือยุติกรรม" มีโครงเรื่องย่อ (Plot) ดังนี้

ชายสอง หญิงหนึ่งเติบโตมาด้วยกัน และเกิดความรักต่อกันในลักษณะรักสามเส้า หญิงสาวมีใจให้ชายหนึ่งใน 2 คนนั้น ท่ามกลางความขัดแย้งชายที่ถูกเลือกก็ต้องตายจากไป เหตุของความรักที่ไม่ลงรอยในครั้งนี้แท้จริงเกิดจากกรรมเก่าในชาติที่แล้วที่หญิงสาวคลอเคลียตายทั้งกลมและกลายเป็นวิญญาณแอบอยู่กับสามี เมื่อสามีรู้ความจริงจึงขอให้เธอไปเกิดใหม่ โดยสัญญาว่า "ถ้าชาติหน้ามีจริงขอให้ได้เป็นคู่กัน" วิญญาณของหญิงสาวจึงจากไปด้วยความอาฆาตแค้นและหัวใจแตกสลาย เวรกรรมทั้ง 2 ชาติเหมือนจะจบสิ้นแต่กลับไม่เป็นเช่นนั้น ทั้ง 2 กลับมาเกิดใหม่และรักกันในยุคปัจจุบัน (2559) แต่ความรักกลับมีอุปสรรคขัดขวางอีก คือชนชั้นที่แตกต่างระหว่างทั้ง 2 ในที่สุดหญิงสาวจึงเลือกที่จะจากไปเพื่อยุติกรรมทั้งหมดที่ผ่านมา

ลักษณะการสร้างสรรคใช้แนวทางการสร้างสรรคในระดับที่ 3 คือ นำโครงสร้างเดิมที่ถูกรื้อ มาประกอบขึ้นใหม่ โดยใช้บริบทใหม่เพื่อให้เกิดความหมายใหม่ โดยอุดมการณ์ทั้ง 3 จะยังคงแฝงอยู่ในโครงเรื่องดังนี้

วิเคราะห์โครงสร้างอุดมการณ์หลักที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ของผู้วิจัย

ตารางที่ 6 องค์ประกอบของโครงสร้างเนื้อเรื่องที่อุดมการณ์แต่ละอุดมการณ์ปรากฏ (ละครโทรทัศน์ของผู้วิจัย)

อุดมการณ์	องค์ประกอบของโครงสร้างเนื้อเรื่องที่อุดมการณ์แต่ละอุดมการณ์ปรากฏ
ศักดินา	- ชนชั้นทางฐานะที่แตกต่างระหว่างตัวละคร นางเอก และพระเอก ผ่านฐานะทางเงินทอง ผ่านการศึกษาผ่านยศตำแหน่ง
ศักดิ์ศรี	- ศักดิ์ศรีของความเป็นผู้หญิง นำเสนอในลักษณะต่างยุคสมัย ยุครัชกาลที่ 4 (ชาติที่ 1) ศักดิ์ศรีของผู้หญิงคือการรักเดียวใจเดียว ยุคจอมพล ป. (ชาติที่ 2) ศักดิ์ศรีของผู้หญิงคือการมีการศึกษา แต่ยังคงยึดมั่นในความรักและคำสัญญา ยุคปัจจุบัน (ชาติที่ 2) ศักดิ์ศรีของผู้หญิงคือการศึกษา การมีทางเลือกในการดำเนินชีวิต และมีความคิดเป็นของตัวเอง
ศักดา	- ผ่านการใช้อำนาจของผู้ชายในเรื่องของการใช้ความรุนแรงในการแย่งชิงคนรัก - การใช้อำนาจหลังความตายในการครอบครองคนรักไว้ของฝ่ายหญิง

สรุปแนวความคิดผลงานสร้างสรรค์

แนวความคิดผลงานสร้างสรรค์เกิดจากการศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างเนื้อเรื่องของละครโทรทัศน์ที่ถูกผลิตซ้ำมากที่สุดจำนวน 5 เรื่องของประเทศไทย (Top 5 of Thai Television Drama) ซึ่งทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างหลักของเนื้อเรื่องที่มีความแข็งแรง และสามารถสะท้อนถึงสังคมไทยได้ โดยเฉพาะภาพลักษณ์ของอุดมการณ์ทั้ง 3 ที่ละครโทรทัศน์เหล่านั้นสร้างภาพตัวแทนขึ้นก็สามารถทำให้สามารถมองเห็นภาพความคิด ทศนคติ การให้คุณค่า ของผู้คนในสังคมโดยรวมได้ สิ่งเหล่านี้คือบุคลิกภาพรวมของสังคมไทย โดยเมื่อนำมาทำการถอดรื้อโครงสร้าง (Deconstruction) ก็สามารถพบชิ้นส่วนสำคัญ และชิ้นส่วนประกอบ ที่สามารถนำมาเลือกใช้ ผสมและสร้างขึ้นใหม่ (Reconstruction) ให้เกิดความคิดใหม่ ความหมายใหม่ และข้อสรุปใหม่ที่เกิดความเป็นไทยร่วมสมัยได้



เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2545). **เมื่อสื่อส่อง และสร้างวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศาลาแดง.
- กาญจนา แก้วเทพและคณะ. (2545). **สื่อบันเทิง: อำนาจแห่งความไร้สาระ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ออลอเบอร์ทัวร์.
- กุสุมา รัชมณี เสาวณิต จุลวงศ์ และสายวรุณ น้อยนิมิต. (2550). **ศักดิ์ศรี และความอับอายในวรรณกรรมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แม่คำผาง.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2555). **สัญวิทยา โครงสร้างนิยม หลังโครงสร้างนิยม กับการศึกษาประวัติศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- นพพร ประชากุล. (2552). **โรลิองด์บาร์ตส์กับสัญศาสตร์วรรณกรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อ่าน.
- พวงเพชร สุรัตนกุล และพรภิรมณ์ เชียงกุล. (2544). **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รักชานต์ วิวัฒน์สินอุดม. (2558). **การเขียนบทภาพยนตร์บันเทิง**. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนา โตสกุล. (2548). **มโนทัศน์เรื่องอำนาจ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- วรรณพิมล อังคศิริสรรพ. (2551). **มายาคติ สรรนิพนธ์จาก Mythologies ของ Roland Barthes**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คบไฟ.
- สุภากร จันทวานิช และสุวรรณสาธานันท์. (2532). **พื้นฐานความคิดทางสังคมและวัฒนธรรมไทย**. เอกสารการสอนชุดวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทย. หน่วยที่ 4, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2551). **ทฤษฎีสังคมวิทยา: เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดม รัฐอมฤต นพนิธิ และสุริยะ บรรเจิด สิงคนัด. (2544). **การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด นานาสังพิมพ์
- James Monaco. (2009). **How to Read a Film: Movies, Media, and Beyond**. Oxford University press.USA.
- Michael O'Shaughnessy, Jane Stadler. (2002). **Media and Society**. Oxford University Press.
- Raymond Williams. (1998). **Drama in a dramatized society**. UK: Routledge.London.
- Sue Thornham and Tony Purvis. (2005). **Television Drama Theories and Identities**. Palgrave Macmillan. NewYork. USA.
- Victoria O'Donnell. (2007). **Televisioncriticism**. Sage Publications, USA.